

**ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2011-2012**

Ιστορίες της Ελαφονήσου

(Μύθοι κα δοξασίες για τα τοπωνύμια του νησιού μας)

Ελαφόνησος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	3
Χάρτης	4
Εισαγωγή	5
1. Παιδαγωγική διαδικασία και προσέγγιση.....	7
I. Επιδιωκόμενοι στόχοι	
II. Μεθοδολογία προσέγγισης – Δράσεις	
III. Συνεργασίες	
IV. Τελικά επιδιωκόμενα αποτελέσματα	
V. Ομάδα μαθητών – Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός	
2. Τοπωνύμια	9
3. Βιβλιογραφία	19

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το έντυπο που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί τη συμμετοχή του Γυμνασίου Ελαφονήσου στα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων στο χώρο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λακωνίας κατά το σχολικό έτος 2011-2012. Η συμμετοχή σε τέτοιου είδους προγράμματα επιτρέπει στους μαθητές να δρουν με υπευθυνότητα, να διαμορφώνουν μια πιο θετική εικόνα για το σχολείο τους, να αποκτούν γνώσεις και εμπειρίες με ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο.

Οι «*Ιστορίες της Ελαφονήσου. Μύθοι και δοξασίες για τα τοπωνύμια του νησιού μας*» προσβλέποντας σε όλα τα παραπάνω, αποτελούν ένα πολιτιστικό πρόγραμμα με ιστορικό και λαογραφικό προσανατολισμό. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη συγκέντρωση πληροφοριών για τοπωνύμια που συνδέονται με την προφορική παράδοση, διηγήσεις και πιστεύω που μεταβιβάζονται προφορικά από γενιά σε γενιά, ώστε οι μαθητές να έρθουν πιο κοντά στις παραδόσεις του τόπου τους και να επαναπροσδιορίσουν έννοιες και δομές που υπάρχουν γύρω μας και λαμβάνονται ως δεδομένες.

Από την άλλη μεριά όμως, μελετώντας έναν τόπο όπως η Ελαφονήσος, με την μακραίωνη και πολυτάραχη ιστορία, δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει και τα ιστορικά δεδομένα που τη συνοδεύουν. Η αναφορά σε συγκεκριμένα ιστορικά στοιχεία κρίθηκε απαραίτητη για την πληρέστερη κατανόηση της οικιστικής και γεωγραφικής εξέλιξης του νησιού, χωρίς όμως περαιτέρω επιστημονική και ιστορική έρευνα, μια και το κυρίως θέμα του σχολικού προγράμματος ήταν η διερεύνηση των *μύθων* και των *δοξασιών* που συνοδεύουν τα τοπωνύμια του νεοσύστατου δήμου της Ελαφονήσου.

Η δημιουργία του παρόντος εντύπου δε θα μπορούσε να υλοποιηθεί χωρίς την υλική υποστήριξη του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων Ελαφονήσου, τους οποίους και ευχαριστώ θερμά.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους μαθητές και τις μαθήτριες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα και εύχομαι να συνεχιστούν τέτοιες προσπάθειες, γιατί φέρνουν πιο κοντά εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς και κοινωνία, αναβαθμίζοντας έτσι τον κοινωνικό και παιδαγωγικό ρόλο του σχολείου.

Η υπεύθυνη εκπαιδευτικός
Χαντζή Ευσταθία
Φιλολόγος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μεγαλύτερη ίσως δυσκολία σε ένα σχολικό πρόγραμμα δραστηριοτήτων είναι η επιλογή του θέματός του. Θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των περισσότερων μαθητών, χωρίς να γίνει βαρετό και κουραστικό. Ταυτόχρονα θα πρέπει να καλύπτει και τους μαθησιακούς και εκπαιδευτικούς λόγους στους οποίους αποσκοπεί κάθε ανάλογο πρόγραμμα, ώστε να μπορέσει να προσφέρει τα μέγιστα στους συμμετέχοντες μαθητές.

Στην περίπτωση των «Ιστοριών της Ελαφονήσου» θέλουμε να πιστεύουμε ότι η επιλογή του θέματος μπόρεσε να ανταποκριθεί πλήρως στις πολύπλευρες απαιτήσεις ενός σχολικού προγράμματος.

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα εργασία έχει να κάνει με τον νεόδμητο δήμο της Ελαφονήσου και αναλυτικότερα με τις ονομασίες που συναντά κανείς σε αυτόν. Μας ενδιαφέρει το πώς, το γιατί, το με ποιον τρόπο πήρε την ονομασία του μια παραλία του δήμου, ένα ακρωτήριο, ένας οικισμός, ένα βουνό. Το κάθε τοπωνύμιο έχει να διηγηθεί μια ιστορία που διασώζει μνήμες από τους ανθρώπους που έζησαν στο συγκεκριμένο σημείο, γεγονότα που το στιγμάτισαν-ιστορικά και γεωλογικά- και κάποιος κάτοικος του νησιού τη γνωρίζει και έχει φροντίσει να τη μεταδώσει προφορικά ή γραπτά στην επόμενη γενιά.

Αυτές τις ονομασίες χρησιμοποιούμε και εμείς σήμερα, η αρχική σημασία των οποίων μπορεί να έχει αλλοιωθεί ή παραλλαχθεί, αλλά εξακολουθεί να χρησιμοποιείται. Πόσο «εξωτικά» μπορεί να ακούγονται ονόματα όπως Σαρακήνικο, Φράγκο, Χαραμπό, μοναδικές λέξεις όπως Χουλακούρα, Χαμόκυλο, αλλά και ιστορικά φορτισμένα τοπωνύμια, όπως Βάρδια και Βίγκλα.

Στόχος του προγράμματος είναι η καταγραφή της προφορικής μνήμης σχετικά με αυτές τις θέσεις και λιγότερο η ιστορική προσέγγιση των τοπωνυμίων. Βέβαια οι ιστορικές αναφορές είναι αναπόφευκτες, μια και η λαογραφία συμπληρώνει πάντα την ιστορία και το αντίθετο.

Σε αυτή την παράμετρο οφείλουν το ενδιαφέρον τους οι «Ιστορίες της Ελαφονήσου». Ποιο παιδί ή και ενήλικας δεν έχει να διηγηθεί μια ωραία στιγμή από το Σίμο, μια πεζοπορία ως το ξωκλήσι του Αγίου Παταπίου, μια εξερεύνηση στο Κάτω Νησί. Είναι ένα περιβάλλον οικείο για κάθε μαθητή, μέσα στο οποίο έχει μεγαλώσει και συνεχίζει να δραστηριοποιείται, άρρηκτα δεμένο με την καθημερινότητά του.

Εξάλλου, η συλλογή πληροφοριών για τις περιοχές αυτές είναι εφικτή, αφού σίγουρα υπάρχει κάποιος παππούς, γιαγιά, άλλος συγγενείς ή κηδεμόνας που γνωρίζει και είναι πρόθυμος να ξετυλίξει τις αναμνήσεις του από μια άλλη εποχή. Η διαδικασία της συνέντευξης μπορεί να εξελιχθεί σε ιδιαίτερα εποικοδομητική και ταυτόχρονα ευχάριστη συνάντηση διαφορετικών γενεών και ανθρώπων.

Η αξιολόγηση του συγκεντρωμένου υλικού απέδειξε ότι υπάρχουν πολλές εκδοχές και παραλλαγές για κάθε τοπωνύμιο, χαρακτηριστικό της προφορικότητας και ενδεικτικό του πλούτου των παραδόσεων κάθε τόπου. Για το λόγο αυτό αποφασίστηκε η παράθεση όλων των εκδοχών, ακόμη και αυτών που φαίνονται λιγότερο πιστευτές, καθώς και η αλφαβητική καταγραφή των τοπωνυμίων για ευκολία στη χρήση του καταλόγου που παραθέτουμε.

Οι φωτογραφίες του εξώφυλλου και οπισθόφυλλου εικονίζουν το λιμάνι της Ελαφονήσου πολύ πριν πάρει τη σημερινή του μορφή. Σκοπίμως προτιμήθηκε η ασπρόμαυρη έκδοση για να τονίσει αυτό ακριβώς που επιδιώκει το πρόγραμμα,

δηλαδή τη σύνδεση με το παρελθόν μέσα από τις ομορφιές του τόπου, προσφέροντας ταυτόχρονα γνώση, προβληματισμό και αισθητική καλλιέργεια.

Έτσι, λοιπόν, πολύ συχνά ένα πρόγραμμα που ξεκινά με την πρόθεση «ας ασχοληθούμε με κάτι εύκολο που για μας, όμως, είναι ενδιαφέρον, γιατί έχει συναισθηματική αξία», μπορεί να αναδειχθεί σε μια εργασία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και σύνθετη, με μεγάλη σημασία για την τοπική – και όχι μόνο-κοινωνία.

1. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Έχοντας κατά νου τα δεδομένα αυτά, επιλέξαμε ένα πολιτιστικό πρόγραμμα στο οποίο πρωταγωνιστής θα είναι ο τόπος όπου διαμένουν τα παιδιά που θα συμμετέχουν στην ομάδα υλοποίησής του.

Ας δούμε αναλυτικότερα τα στάδια οργάνωσης και ολοκλήρωσης αυτού του προγράμματος.

I. Επιδιωκόμενοι στόχοι

Η δυνατότητα να κινηθεί η σχολική ομάδα έξω και πέρα από τη λογική της εξεταστέας ύλης και της αποστήθισης, αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή και μορφωτική διαδικασία.

Γι' αυτό και οι στόχοι κάθε σχολικού προγράμματος κατηγοριοποιούνται σε γνωστικούς, επιστημονικούς, συμμετοχικούς, κοινωνικούς, αισθητικούς, μεταμορφωτικούς και στάση ζωής.

Πιο αναλυτικά οι μαθητές:

- Έρχονται σε επαφή με ανθρώπους κάθε ηλικίας, με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για το παρελθόν ακούγοντας τις μνήμες και τις διηγήσεις τους
- Γνωρίζουν πολιτισμικές εξελίξεις που επηρέασαν τη διαμόρφωση του τόπου τους όπως τον βιώνουν σήμερα
- Εξοικειώνονται με τον τρόπο αξιοποίησης πρωτογενούς πληροφοριακού υλικού
- Μαθαίνουν να ενδιαφέρονται για το χώρο και τα πράγματα γύρω τους
- Αναπτύσσουν κριτική και δημιουργική σκέψη, υπευθυνότητα, ερμηνευτική διάθεση και ομαδικό πνεύμα συνεργασίας

II. Μεθοδολογία προσέγγισης – Δράσεις

Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος ήταν:

- Εισήγηση
- Ομαδοσυνεργατική
- Βιωματική και διεπιστημονική προσέγγιση

Για την υλοποίηση του προγράμματος χρειάστηκε να γίνουν οι παρακάτω ενέργειες:

- Διατύπωση θέματος και καθορισμός στόχων
- Επιλογή και προγραμματισμός δραστηριοτήτων
- Αναζήτηση υλικού μέσα από συνεντεύξεις των κατοίκων του νησιού, το διαδίκτυο και τη βιβλιογραφία
- Καταγραφή και κριτική ανάλυση του συγκεντρωμένου υλικού (αξιολόγηση του υλικού που συγκεντρώθηκε και ταξινόμησή του)
- Σύνταξη εντύπου
- Παρουσίαση του προγράμματος

III. Συνεργασίες

- Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Ελαφονήσου (χρηματοδότηση της έντυπης μορφής του προγράμματος και διανομή του σε κάθε μαθητή του Γυμνασίου)

IV. Τελικά επιδιωκόμενα αποτελέσματα

- Η διεύρυνση των οριζόντων των μαθητών (ευαισθητοποίησή τους σε θέματα σχετικά με τον τόπο τους, περισσότερες γνώσεις γι' αυτόν)

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας
- Άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία

ΟΜΑΔΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΑΡΩΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	Α΄ ΤΑΞΗ
ΛΙΑΡΟΥ ΕΛΕΝΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	Α΄ ΤΑΞΗ
ΡΟΥΜΑΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ	Α΄ ΤΑΞΗ
ΤΡΙΚΑΛΙΩΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	Α΄ ΤΑΞΗ
ΑΡΩΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΑΡΩΝΗΣ ΝΙΚΟΣ- ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΑΡΩΝΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΛΙΑΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΛΙΑΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΛΙΑΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΨΑΡΟΜΜΑΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ	Β΄ ΤΑΞΗ
ΑΡΩΝΗ ΜΑΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Γ΄ ΤΑΞΗ
ΜΕΛΑΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Γ΄ ΤΑΞΗ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΑΡΙΑ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	Γ΄ ΤΑΞΗ
ΣΠΑΣΟΒΑ ΒΑΣΙΛΚΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙ	Γ΄ ΤΑΞΗ
ΨΑΡΟΜΜΑΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	Γ΄ ΤΑΞΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ: Χαντζή Ευσταθία

2. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

Ο δήμος Ελαφονήσου, με έκταση 22 τ. χλμ. (18 εντός του νησιού, 4 εκτός αυτού) και περίπου 1100 κατοίκους, αποτελεί το νότιο άκρο της Πελοποννήσου. Βρίσκεται στο νομό Λακωνίας και στα διοικητικά του όρια, εκτός από τη νήσο Ελαφόνησο, εντάσσονται και άλλα επτά νησάκια (Παυλοπέτρι, Σταυρός, Ξεροπούλες, Λεπτό Νησί, Πρασονήσι, Κασέλλα, Αγλύφτης), καθώς και οι παραλίες της Πούντας, με τις περισσότερες γεωργικές καλλιέργειες των Ελαφονησιωτών και τη λιμνοθάλασσα Στρογγύλη, φυσικός υδροβιότοπος υπό καθεστώς προστασίας που ορίζεται από τη διεθνή σύμβαση Ραμσάρ, το Χαμόκελο και το Μάγγανο που αποτελούν και το χερσαίο τμήμα του δήμου.

Και η ίδια η Ελαφόνησος, όμως, αποτελεί προστατευόμενη περιοχή [Natura 2000 (GR2540002) σύμφωνα με την [Οδηγία 92/43/ΕΟΚ](#) του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών βιοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας], με σπάνιο φυσικό και υποθαλάσσιο πλούτο, γεγονός που την καθιστά αποδέκτη μεγάλης αναγνώρισης και επισκευσιμότητας, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Η φυσική της ομορφιά, όμως, δεν μπορεί και δεν πρέπει να επισκιάσει την ιστορία της που είναι εξίσου μαγευτική και πολύχρονη. Η πρώτη κατοίκηση του νησιού χάνεται στη νεολιθική εποχή, ενώ το Παυλοπέτρι αποτελεί μια από τις αρχαιότερες πόλεις του κόσμου. Μπορεί να ανήκει στους μικρούς νησιωτικούς, Καλλικρατικούς δήμους της Ελλάδας, αλλά η σημαντική γεωγραφική της θέση καθιστούσε πάντοτε την Ελαφονήσου πέρασμα και σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών. Οι αρχαίοι συγγραφείς και περιηγητές έχουν αναφερθεί επανειλημμένα στο σημαντικό της ρόλο είτε σε περιόδους πολεμικών συρράξεων είτε λόγω των ναών που υπήρχαν στο νησί.

Ενδεικτικά¹ μπορούμε να αναφέρουμε ότι ο Πausanίας (III 23.1) μας πληροφορεί για την ύπαρξη ιερού της Αθηνάς στην Ελαφόνησο, που πιθανότατα βρισκόταν στη Βίγκλα και έκτισε ο Αγαμέμνονας. Σε αυτό είχε κατέφυγε ο Πάρης με την ωραία Ελένη, όταν έφυγαν από την Κρανάη, περιμένοντας την αναχώρησή τους για την Τροία. Σύμφωνα με τον ίδιο περιηγητή ο Μενέλαος κατασκεύασε μνημείο για τον κυβερνήτη του πλοίου του Κινάδη, πιθανότατα στην περιοχή της Παναγίας στο Κάτω Νησί².

Αλλά και ο μεγάλος ιστορικός της αρχαιότητας Θουκυδίδης, στο έργο του για τον Πελοποννησιακό πόλεμο, αναφέρει ότι στην Ελαφόνησο πρέπει να κτίστηκε ναός αφιερωμένος στο θεό Απόλλωνα πριν τον 6^ο ή 5^ο αι. π.Χ., πιθανότατα στην περιοχή της Λεύκης. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάνει αναφορά για χωριό που βρισκόταν στην ίδια θέση που είναι και σήμερα ο οικισμός της Ελαφονήσου, με την ονομασία Όνου Γνάθος (VII 26.2,3).

Τα τοπωνύμια που συναντάμε στο νησί μαρτυρούν το πολυτάραχο και μακράιωνα παρελθόν του. Ο επισκέπτης μπορεί εύκολα να φανταστεί το βυζαντινό παρελθόν της Ελαφονήσου ακούγοντας την ονομασία «Βίγκλα» και «Βάρδια», ενώ το «Σαρακήνικο» σίγουρα φέρνει στο νου τις δηώσεις και τις επιδρομές που υπέφερε το νησί από την πειρατεία στο πέρασμα των αιώνων.

1. Αναλυτικότερα μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει τις αναφορές της γραμματείας (αρχαίας, βυζαντινής και νεότερης) στην Ελαφόνησο στο βιβλίο του Κων/νου Σ. Μέντη (βλ. βιβλιογραφία).
2. Άλλοι ταυτίζουν τον λεγόμενο «τάφο του Κινάδη» με το πυραμιδοειδές κτίσμα στα Βιγκλάφια, στην απέναντι ακτή των Βατικών.

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότερα και με αλφαβητική σειρά αυτά τα «λαλούντα σύμβολα», τα τοπωνύμια του νησιού μας.

Άγιος Σπυρίδωνας

Κάθε χρόνο στις 9 Ιουλίου όλη η Ελαφώνησος τιμά και γιορτάζει τη θρησκευτική επέτειο των εγκαινίων του Ιερού Ναού του Αγ. Σπυρίδωνα, γεγονός που συνδέεται άρρηκτα με τη νεότερη ιστορία της Ελαφονήσου.

Ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα κτίστηκε μαζί με τον οικισμό της Ελαφονήσου από τους πρώτους κατοίκους του νησιού που ήρθαν από τη Μάνη το 1858 και ανακαινίστηκε το 1862. Σε μια επιγραφή διαβάζουμε: «Κτήτορες Πασχάλης Γερακάρης και Φλωρούσα Δραγονίτσα σύζυγός του».

Ο ίδιος ο Άγιος επέβαλε την παρουσία του στο νησί και το σημείο ανοικοδόμησης του ναού. Η ιστορία έχει ως εξής: «Ο Άγιος Σπυρίδωνας θα χιζόταν σε διαφορετικό μέρος και όχι στο νησάκι που είναι σήμερα και θα λεγόταν Άγιος Νικόλαος που είναι ο προστάτης Άγιος των ναυτικών και των ψαράδων. Αυτός που είχε αποφασίσει να κτίσει την εκκλησία, από τους πρώτους κάτοικους του νησιού, μάζευε τα υλικά στην άκρη της Ελαφονήσου, απέναντι από το νησάκι. Όμως εμφανίστηκε μπροστά του ένας γέροντας και του είπε να φτιάξει την εκκλησία στο νησάκι απέναντι. Του απάντησε ότι είναι δύσκολο να γίνει αυτό, αφού τότε δεν υπήρχε η σημερινή γέφυρα. Για τρίτη φορά εμφανίστηκε ο γέροντας επαναλαμβάνοντας το ίδιο αίτημα. Τον ρώτησε ποιος είναι και αυτός απάντησε ότι είναι ο Άγιος Σπυρίδωνας. Έτσι η εκκλησία κτίστηκε σε αυτό το σημείο και πήρε αυτό το όνομα. Άρχισε να κτίζεται το 1850 και τελείωσε το 1858. Εγκαινιάστηκε στις 9 Ιουλίου και έγινε ο προστάτης Άγιος της Ελαφονήσου».

Το γεφυράκι που συνδέει το ναό με το λιμάνι χτίστηκε περίπου το 1954-1955. Όταν ακόμη δεν υπήρχε το γεφύρι, οι κάτοικοι πατούσαν πάνω στα βράχια για να πάνε στην εκκλησία. Θυμούνται ακόμα τις νύφες που τις πήγαιναν αγκαλιά στην εκκλησία για να μη βραχούν.

Έτσι προέκυψε η πιο αναγνωρίσιμη ίσως εικόνα της Ελαφονήσου, μετά την παραλία του Σίμου, το νησάκι με το ναό του Αγίου Σπυρίδωνα και τη γέφυρα που το συνδέει με τον υπόλοιπο οικισμό.

Αγλύφτης (Άη Αγλύφτης)

Στο ΝΔ σημείο του νησιού βρίσκεται ο Αγλύφτης, ένα μικρό νησί που ονομάστηκε έτσι, γιατί εκεί τα νερά είναι ρηχά με αποτέλεσμα η θάλασσα να «γλύφει», να λειάνει την ακρογιαλιά. Απέναντι από τη νησίδα βρίσκεται η ομώνυμη μικρή, βοτσαλωτή παραλία. Δύσβατο μονοπάτι από το Αυλάκι της Παναγίας οδηγεί στον Αγλύφτη, όπου κανείς μπορεί να επισκεφτεί και το ξωκλήσι του Αγίου Παταπίου.

Ακριόβατος

Είναι μια καλλιεργήσιμη περιοχή κοντά στη Βάρδια, όπου υπάρχουν πολλά χωράφια και υπέροχη θέα. Πήρε την ονομασία του από τα βάτα, τα οποία είναι αγκαθωτοί θάμνοι που υπάρχουν στην περιοχή.

Αυλάκι

Στο Κάτω νησί, δίπλα στην παραλία της Παναγίτσας, υπάρχει ένα αυλάκι που άραζαν τα καΐκια και πήγαιναν οι κάτοικοι του νησιού στην Παναγία. Είναι πέτρα στη θάλασσα που μοιάζει με σκάλα φτιαγμένη από τη φύση, όχι από τους ανθρώπους. Δεξιά και αριστερά τα νερά είναι βαθιά, ενώ στη μέση ρηχά σχηματίζοντας έτσι ένα

αυλάκι. Γι' αυτό και έχει αυτή την ονομασία.

Βαποράκι

Κοντά στο καρνάγιο, στον οικισμό της Ελαφονήσου, υπάρχει μια περιοχή που ονομάζεται έτσι. Ένας βράχος που υπάρχει εκεί, έχει πάρει σχήμα карабиού μετά από το συνεχές σμίλευμα της επιφάνειάς του από τους αέριδες και την αλμύρα της θάλασσας.

Βάρδια

Είναι το ψηλότερο βουνό της Ελαφονήσου, περίπου 276μ., στο κέντρο του νησιού. Προέρχεται από τη βενετική λέξη “Vardia” που σημαίνει φρουρά, σκοπός, φύλακας. Από τις βάρδιες του εκάστοτε βιγλάτορα-κατοίκου του νησιού προκειμένου να ενημερωθούν οι υπόλοιποι κάτοικοι για πιθανούς κινδύνους είτε πειρατών είτε εχθρικών πλοίων προέκυψε η ονομασία της Βάρδιας, της ψηλότερης κορυφής της Ελαφονήσου, με υπέροχη θέα προς τα Κύθηρα και τη Χερσόνησο του Μαλέα.

Ακόμα και στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο χρησιμοποιήθηκε η Βάρδια ως παρατηρητήριο-βίγλα, ώστε να προστατευθούν οι κάτοικοι από τις επιδρομές και τα πυρά γερμανικών ταχυπλών σκαφών που εξορμούσαν από τον γερμανικό Ναύσταθμο του Γυθείου. Μετά τα σήματα του βιγλάτορα αναχωρούσαν από το χωριό και κρύβονταν στις αθέατες σπηλιές στο Μαυρουδί.

Λένε, επίσης, ότι στην κορυφή της Βάρδιας υπάρχει μια βαθιά τρύπα που οδηγεί στα Κουρνόσπηλα, μια περιοχή στα νότια του νησιού, κοντά στη παραλία του Σίμου. Κάποιοι κάτοικοι του νησιού είχαν ρίξει μέσα σε αυτήν ένα ξύλο, το οποίο μετά από λίγες μέρες βγήκε στη θάλασσα.

Βίγκλα

Πανέμορφη τοποθεσία 2 χιλ. νοτίως του οικισμού της Ελαφονήσου που παραπέμπει στις «βίγλες», παρατηρητήρια που υπήρχαν σ' όλα τα νησιά του Αρχιπελάγους και στις παράκτιες περιοχές. Οι βιγλάτορες παρακολουθούσαν μέρα νύχτα τα καράβια που πλησίαζαν στη στεριά και ειδοποιούσαν τον πληθυσμό μόλις διέκριναν κάποιο κίνδυνο.

Η λέξη εξάλλου είναι βυζαντινή και παράγεται από τη λατινική λέξη “vigil-vigilia” που σημαίνει φρουρά. Οι βίγλες αναχαίτιζαν τον εχθρό για περίπου 15 μέρες και τοποθετούνταν σε δεσπόζουσα θέση στα άκρα (σύνορα) του βυζαντινού κράτους, σε απόσταση 4 χιλ. η μία από την άλλη.

Βιγκλάφια*

Το όνομα προέρχεται από τη βίγλα, το οποίο σταδιακά στα βυζαντινά χρόνια εξελίχθηκε σε Βι-γκλά-φια, ήταν δηλαδή η Βίγκλα με τα ελάφια ή λάφια. Είναι μικρός οικισμός, ο πλησιέστερος προς την Ελαφόνησο από την περιοχή των Βατικών,

---

*Σε μια εργασία που αφορά στην Ελαφόνησο, ο τελευταίος οικισμός του δήμου Μονεμβασίας πριν το Υπόστεγο, το σημείο απ' όπου γίνεται η επιβίβαση για το νησί, φαίνεται να μην έχει θέση. Η ετυμολογική συνάφεια, όμως, των δύο τοπωνυμίων μάς επιτρέπει αυτή τη διαφοροποίηση, δεδομένου ότι η Ελαφόνησος μέχρι το 375 μ.Χ. ήταν ενωμένη με την απέναντι στεριά.

η είσοδος για την Ελαφόνησο, και ένα φυσικό παρατηρητήριο για την τριγύρω περιοχή, τη λιμνοθάλασσα Στρογγύλη και το νησί της Ελαφονήσου.

Απέχουν 4 χιλ. από τη Βίγκλα της Ελαφονήσου, γεγονός που τα καθιστά την επόμενη βίγλα μετά την Ελαφόνησο, μπροστά από το πιο νευραλγικό της σημείο, τον Ισθμό, που ήταν διαβατός ακόμη και μέχρι το 1677 μ. Χ.

Γουλέτα

Είναι ένας κόλπος στα ανατολικά του νησιού που οφείλει την ονομασία του σε ένα καράβι που μετέφερε γαλέτες, ψωμιά. Όταν αυτό έπεσε στα βράχια του κόλπου, οι γαλέτες σκορπίστηκαν σε αυτά και οι κάτοικοι του νησιού πήγαν και τις μάζεψαν. Έτσι από τη γαλέτα έμεινε η ονομασία Γουλέτα.

Ελαφόνησος

Λαφουνήσια, Λαφονήσια, Ελαφονήσια, Ελαφονήσους (λόγω των πολλών μικρών νησίδων που υπήρχαν παλαιότερα στον σημερινό Ισθμό του νησιού), Ελαφονήσι, Αλαφονήσι (στα απομνημονεύματα του Κολοκοτρώνη), Λαφονήσιον, Λαφονήσι (κυρίως στην τοπική διάλεκτο) και Ελαφόνησος η επίσημη πλέον ονομασία του νησιού με τον ομώνυμο οικισμό στα ΒΑ του.

Υπάρχουν πολλές εκδοχές για το πώς προέκυψε το όνομα του νησιού. Κάποιοι θεωρούν ότι οφείλεται στην περίφημη «λαφήνα», σφουγγάρι πολύ καλής ποιότητας που οι Καλύμνιοι σφουγγαράδες μάζευαν από εδώ. Λέγεται ακόμη ότι κάποτε προσάραξε ένα καράβι στην περιοχή που ήταν φορτωμένο με ελάφια. Ένα θηλυκό, το οποίο εγκυμονούσε, ξέφυγε και πέρασε στο έρημο τότε νησί. Μέσα σε λίγο διάστημα η περιοχή γέμισε από ελάφια. Το πλούσιο κυνήγι ελαφιών κατά την αρχαιότητα έδωσε και το όνομα στο νησί.

Στην ύπαρξη κυνηγιού και πλήθους ελαφιών στη ευρύτερη περιοχή συνηγορεί και η ονομασία «Βιγκλάφια» του απέναντι τότε χωριού. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Πausανία, στην περιοχή υπήρχαν αρχαία ιερά της θεάς Άρτεμις, τα οποία ιδρύθηκαν εκεί λόγω της ύπαρξης πλήθους ελαφιών κόκκινου χρώματος.

Εξάλλου, σε Βενετσιάνικους χάρτες του 15ου αιώνα μ.Χ. η Ελαφόνησος αναφέρεται ως Cerni, πιθανότατα από την ύπαρξη ελαφιών στην περιοχή (Τσέβρη ή Σέρβη: Ενετική ή Σλαβική ονομασία, που παραπέμπει στη λέξη έλαφος).

Σύμφωνα με έρευνα του καθηγητή Δρ. Κων/νου Μέντη (βλ. βιβλιογραφία, σ. 42) το Βυζαντινό Κάστρο του Νησιού του 6ου ή 7ου αι. μ.Χ., το οποίο κατέστρεψαν οι Σαρακηνοί, μας προσφέρει την πρώτη επίσημη μαρτυρία για την ονομασία της Ελαφονήσου ως Κάστρο «του Νησιού ή Χερσονήσου των Ελαφιών» στο δρόμο προς τη Δύση.

Θα ήταν μεγάλη παράληψή μας στο σημείο αυτό αν δεν αναφέραμε ότι η σημερινή Ελαφόνησος κατά την αρχαιότητα δεν αποτελούσε νησί, αλλά τη χερσόνησο «Όνου Γνάθος», δηλαδή σαγόνη γαϊδάρου, καθώς το τότε σχήμα της παρέπεμπε στην όψη γαϊδουρομασέλας, σύμφωνα με τον Πausανία (III 23.1), ενωμένη με την απέναντι στεριά.

Ο Ησίοδος, από την άλλη μεριά, αναφέρει στη «Θεογονία» του ότι και με τα Κύθηρα ήταν ενωμένη η Ελαφόνησος. Χαρακτηριστικά ο μύθος λέει ότι: «Τότε τα Κύθηρα ήταν ενωμένα με την Ελαφόνησο και στο σημερινό Στενό της Ελαφονήσου υπήρχε δάσος. Από το σημείο αυτό φάνηκαν οι Χάριτες πάνω σε άρμα που το έσερναν ελάφια. Τα παιδιά των Κυθήρων τις κοίταζαν με θαυμασμό. Στο δάσος όμως ζούσαν άγριοι κυνηγοί αρκούδων και μόλις αντίκρισαν τις Χάριτες, επιτέθηκαν εναντίον τους με ρόπαλα και άγριες κραυγές. Η Αφροδίτη για να τις προστατεύσει,

τις έσφιξε κάτω από το πέπλο της και διέταξε να βυθιστεί το δάσος. Έτσι σχηματίστηκε το Στενό της Ελαφονήσου» (Κων/νος Μέντης, βλ. βιβλιογραφία, σ. 29).

Ο μεγάλος σεισμός του 375 μ.Χ., που έπληξε ιδιαίτερα την περιοχή της Επιδάουρου Λιμηράς, ευθύνεται για τη σταδιακή μετατροπή της χερσονήσου σε νησί. Ο βραχίονας που την ένωνε με την απέναντι στεριά κατακλύστηκε από νερά και η ανύψωση της στάθμης της θάλασσας ολοκλήρωσε τη διαδικασία δημιουργίας ενός νέου νησιού, το οποίο πήρε το όνομα Ελαφονήσος ακολουθώντας τις παραπάνω διαδρομές ονοματολογίας.

Ελιές

Είναι μια περιοχή στα νότια του νησιού που ονομάστηκε έτσι, γιατί στα παλιά χρόνια υπήρχαν εκεί μεγάλες εκτάσεις με ελαιόδεντρα.

«Η σπηλιά της αρκούδας»

Την εποχή που η χώρα βρίσκονταν υπό γερμανική κατοχή, οι κάτοικοι του νησιού προκειμένου να προφυλαχθούν από τους βομβαρδισμούς πήγαιναν σε αυτή τη σπηλιά κοντά στη Βίγκλα. Ήταν τόσο μεγάλη που χωρούσε όλους τους κατοίκους και ονομάστηκε έτσι, γιατί μπορούσε μια αρκούδα να ζήσει εκεί με τα παιδιά της.

Καλόγερας

Δυτικότερα του οικισμού της Ελαφονήσου και πιο πέρα από το Κοντογόνη βρίσκεται ο όρμος του Καλόγερα. Σήμερα είναι μια μικρή παραλία με ρηγά νερά, προσβάσιμη με τα πόδια από τον οικισμό, που επισκέπτονται κυρίως οι ντόπιοι.

Κάποτε, όμως, στη συγκεκριμένη περιοχή ζούσε μόνος του σε ένα φτωχικό καλυβάκι ένας άγιος άνθρωπος, απλός και σοφός. Ήταν μοναχικός και όλοι τον αγαπούσαν και τον σέβονταν. Όταν πέθανε τον έθαψαν εκεί και προς τιμήν του ονόμασαν έτσι την περιοχή. Σήμερα κανείς δε γνωρίζει το ακριβές σημείο ταφής του.

Καλυβάκια ή Κατούνα

Στο ανατολικό τμήμα του νησιού υπάρχει μια περιοχή με αυτό το όνομα, γιατί σε αυτήν υπήρχαν μόνο δύο μεγάλα σπίτια και όλα τα άλλα ήταν μικρά καλυβάκια.

Καπάρι

Πρόκειται για οικισμό στα δυτικά του νησιού, στο δρόμο προς το Κάτω Νησί, που πήρε το όνομά του από την κάπαρη. Είναι το πιο πράσινο κομμάτι του νησιού και η πρώτη περιοχή που έλαβε από την απέναντι στεριά (Πλύτρα) το ιστορικής σημασίας σινιάλο που σήμαινε τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Καραλή

Απέναντι από την εκκλησία της Παναγίτσας στο Κάτω Νησί η περιοχή ονομάζεται Καραλή. Επί τουρκοκρατίας ο Καρά Αλής ήταν ο αφέντης του νησιού. Φτάνοντας στη συγκεκριμένη περιοχή με το άλογό του αγνάντεψε την εκκλησία. Ρώτησε τι ήταν αυτό και του απάντησαν ότι είναι ναός αφιερωμένος στην Παναγία. Ο Αλής βλαστήμησε, λέγοντας ότι εκεί θα έβαζε το άλογό του να κοιμάται. Τότε το άλογο σηκώθηκε στα δύο πόδια του και τον έριξε κάτω. Ο Καρά Αλής σκοτώθηκε και η περιοχή ονομάστηκε Καραλή.

Κάτω Νησί

Αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο οικισμό και βρίσκεται στα δυτικά του νησιού. Πιο γνωστός είναι για το ναό της Παναγίας της Κατωνησιώτισσας, η οποία

έχει δώσει το όνομα της στην πανέμορφη παραλία του Κάτω νησιού (παραλία Παναγίας) και στις μικρές νησίδες που την περιβάλλουν (νησιά της Παναγίας). Ο ναός έχει κτιστεί σε ύψωμα, στα ερείπια παλιού βυζαντινού ναού, περίπου το 1895, από τον οποίο χρησιμοποιήθηκε και οικοδομικό υλικό. Γύρω από την εκκλησία εντοπίστηκαν τάφοι και ευρήματα μυκηναϊκής εποχής, ενώ λέγεται ότι στην ίδια θέση υπήρχε στην αρχαιότητα ναός της θεάς Αθηνάς.

Στην Παναγία την Κατωνησιώτισσα υπάρχει το μικρό κοιμητήριο των Κατωνησιωτών.

Κοντογόني

Βορειοδυτικά του οικισμού της Ελαφονήσου βρίσκεται η παραλία Κοντογόνη. Σύμφωνα με μία εκδοχή ονομάστηκε έτσι, γιατί η παραλία είναι πολύ ρηχή, έχει νερό μέχρι το γόνατο για αρκετά μέτρα. Μια άλλη εκδοχή αναφέρει ότι τα παλιά χρόνια πνίγηκε στη θάλασσα ένας άνθρωπος που ήταν αρκετά κοντός. Τον έλεγαν Γιάννη και το παρατσούκλι του ήταν «Κοντογιάννης». Από τότε η τοποθεσία αυτή έχει το όνομα Κοντογόνη.

Κορακοφωλιά

Στο δρόμο προς το Κάτω Νησί υπάρχει ένα βραχώδες ύψωμα όλο σπηλιές και κοιλότητες στα απόκρημνα βράχια, στις οποίες κατοικούν πολλά κοράκια. Όταν έρχονταν στο νησί πειρατές, πήγαιναν σε εκείνο το σημείο και έκρυβαν τους θησαυρούς τους, τη λεία των επιδρομών τους. Ίσως και σήμερα να υπάρχει εκεί ακόμη κρυμμένος κάποιος ξεχασμένος θησαυρός!

Λεκάνια

Βρίσκονται στο Κάτω Νησί. Λέγονται έτσι επειδή γύρω-γύρω υπάρχουν βουνά και στη μέση αυτή η περιοχή, σαν να σχηματίζουν μια λεκάνη τριγύρω της.

Λεύκη

Είναι μια πανέμορφη παραλία στην ανατολική πλευρά του νησιού. Την ονόμασαν Λεύκη είτε από τη λευκή άμμο που καλύπτει την παραλία είτε γιατί στην ακτή της παράλιας υπάρχουν λείες, λευκές πέτρες που ονομάζονται λευκάδες.

Λυγιά

Βρίσκεται στο νοτιότερο μέρος του νησιού, κοντά στη παραλία του Σίμου. Ονομάστηκε έτσι από τις λυγαριές που υπάρχουν εκεί, δηλαδή φυτά που μοιάζουν με τους σκίνους και τις μυρτιές.

Μαύρο Ακρωτήριο

Είναι ένα ακρωτήριο στα δυτικά του νησιού. Την ονομασία του την οφείλει στις μαύρου χρώματος πέτρες που υπάρχουν σε αυτό.

Μαυρουδί

Η ονομασία Μαυρουδί προκύπτει από το επώνυμο Μαυροειδής και χαρακτηρίζει μια περιοχή στα δυτικά του νησιού, με πολλές και απόκρημνες σπηλιές. Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο οι κάτοικοι της Ελαφονήσου κρύβονταν σε αυτές προκειμένου να γλιτώσουν από τους Γερμανούς. Επίσης στο Μαυρουδί υπάρχει μια σπηλιά, η οποία ονομάζεται Γαϊδουρόσπηλια, γιατί εκεί φύλαγαν τα γαϊδούρια τους οι κάτοικοι του νησιού.

Μεγάλο Τηγάνι

Στην ανατολική πλευρά του οικισμού της Ελαφονήσου, κοντά στην περιοχή που αράζουν τα ferry boats, βρίσκεται η μικρή παραλία «Μεγάλο Τηγάνι», την οποία σπάνια πλέον επισκέπτονται λουόμενοι και οφείλει το όνομά της στο σχήμα της που μοιάζει με μεγάλο τηγάνι.

Μύτικας

Ακρωτήριο στα ΝΑ του νησιού που τα βράχια του, αν κανείς τα δει από ψηλά, είναι σαν μια μύτη.

Νησιά της Παναγίας

Τα νησιά της Παναγίας βρίσκονται απέναντι από την πανέμορφη παραλία της Παναγίτσας στα δυτικά του νησιού. Το χειμώνα λιμνάζοντα νερά από την πλημμυρίδα και τη βροχή συγκεντρώνονται στο εσωτερικό της παραλίας δημιουργώντας μια μικρή λίμνη, τη γνωστή στους ντόπιους «Λιμνίτσα».

Τρεις βραχονησίδες μαζί με τις Ξεροπούλες περιβάλλουν την παραλία της Παναγίτσας και την προφυλάσσουν. Ονομάζονται αντίστοιχα Κασέλλα, επειδή μοιάζει με κασέλα, Λεπτό Νησί, γιατί είναι στενόμακρο και πολύ λεπτό και Πρασονήσι, γιατί είναι όλο το χρόνο πράσινο ή σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, γιατί είχε πολύ πράσο.

Πιστεύεται ότι όταν ο Οδυσσεάς προσπαθούσε να επιστρέψει στην Ιθάκη μετά το τέλος του πολέμου στην Τροία, έφτασε στον Κάβο Μαλιά. Εκεί νικήθηκε από τα στοιχεία της φύσης και χωρίς επιτυχία προσπάθησε να μπει στο Στενό της Ελαφονήσου. Έτσι κατέληξε στη χώρα των Κυκλώπων, δηλαδή το Ελαφονήσι.

Εξάλλου κάτω από τον πύργο των Μελάδων στο Κάτω Νησί, υπάρχουν αρκετές σπηλιές, οι κατοικίες των Κυκλώπων. Μια από αυτές ήταν και η σπηλιά του Κύκλωπα Πολύφημου, ενώ τα νησιά της Παναγίας ήταν τα βράχια που πέταξε ο Πολύφημος στον Οδυσσέα, επειδή τον τύφλωσε. Γι' αυτό τα νησιά ονομάζονται και «Κυκλόπετρες».

Ντελακουβίας

Ακρωτήριο στα ανατολικά του νησιού, το οποίο ονομάστηκε έτσι γιατί εκεί είχε ο Ντελακουβίας την ιδιοκτησία του και μάζευε το αλάτι του από τα βράχια του ακρωτηρίου.

Παυλοπέτρι

Ανατολικότερα της Πούντας βρίσκεται η μικρή παραλία του Παυλοπετρίου. Στο σημείο αυτό ο βυθός από την παραλία μέχρι και τη νησίδα Πετρί (Παυλοπέτρι) φιλοξενεί μια από τις αρχαιότερες πόλεις, ένα εξαιρετικής σημασίας υποθαλάσσιο μνημείο, το οποίο ανακαλύφθηκε το 1967 και χαρτογραφήθηκε το 1968 από τον Δρ Νικόλα Φλέμμιν. Οι αρχαιολογικές έρευνες ξανάρχισαν στο χώρο τα τελευταία χρόνια.

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το όνομά του οφείλεται στους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο που πέρασαν από εκεί και ήταν οι πρώτοι άνθρωποι που πάτησαν το πόδι του στο νησί και κήρυξαν στους κατοίκους των γύρω περιοχών.

Πορί

Πρόκειται για ένα ακρωτήριο στα ΝΔ του νησιού. Από τα βράχια του βγάζουν το πορί ή πουρί, είδος πορώδους πέτρας που χαρακτήρισε και το ακρωτήρι.

Πούντα

Λίγα μέτρα ανατολικά από το Υπόστεγο, απ' όπου αποπλέουν οι λάντζες και τα οχηματαγωγά για την Ελαφόνησο, ξεκινά η πανέμορφη παραλία της Πούντας και φτάνει μέχρι τη μικρή παραλία του Παυλοπετριού. Παλιότερα αποτελούσε μία ενιαία περιοχή με την Ελαφόνησο, προτού αυτή μετατραπεί σε νησί.

Όταν δεν υπήρχε ο σημερινός μόλος για να αράζουν τα καΐκια, ο κόσμος «πελάγωνε» για να πάει απέναντι, αφού το νερό έφτανε μέχρι το γόνατο και ο διάπλους ήταν διάσπαρτος από νησίδες. Μεταξύ τους μπορούσε να διέλθει μόνο μια στενή βάρκα (κάτεργο λιγνό) από στενούς και ρηχούς διαύλους (ολίγος φούντος-πούντος). Γι' αυτό και ονόμασαν την περιοχή «Πόντα», δηλαδή πέρασμα ρηχό και εμείς τη λέμε σήμερα «Πούντα».

Σαρακήνικο

Είναι η χερσόνησος που χωρίζει την παραλία του Σίμου στα δύο: στον όρμο του Σαρακήνικου και στον Όρμο του Φράγκο. Έχει πάρει την ονομασία του από τους Σαρακηνούς, φημισμένους πειρατές για την αγριότητα και τη σκληρότητά τους σε όλη τη Μεσόγειο. Αυτοί είχαν κάνει κρυψώνα τους και καταφύγιο την περιοχή του Σαρακήνικου και έστηναν καρτέρι στο Στενό των Κυθήρων, κουρσεύοντας τα καράβια που περνούσαν από εκεί.

Σίμος

Μία από τις πιο γνωστές και βραβευμένες παραλίες του κόσμου, η περίφημη παραλία του Σίμου, με την ολόχρυση αμμουδιά, τους αιωνίους κέδρους και το ολόλευκο «κρινάκι του Σίμου», είναι ίσως το πιο αναγνωρίσιμο σημείο της Ελαφονήσου. Η παραλία βρίσκεται στην νότια πλευρά του νησιού και διακρίνεται στη μικρή και στη μεγάλη παραλία του Σίμου.

Το θρυλικό όνομά της φαίνεται να το οφείλει είτε σε πτώμα που ξεβράστηκε στην παραλία και αφού δεν είχε όνομα, οι κάτοικοι το ονόμασαν «Σίμο» ή σε συνονόματο ερημίτη που αυτοεξορίστηκε εκεί. Άλλοι υποστηρίζουν ότι κάποιος με αυτό το όνομα που είχε τη νόσο των δυτών κατέφυγε στην παραλία για να σωθεί, αλλά δεν κατάφερε να επιζήσει και πέθανε. Έτσι η παραλία πήρε το όνομά του.

Η επικρατέστερη, όμως, εκδοχή σχετικά με το όνομα της παραλίας φαίνεται ότι είναι αυτή που αναφέρεται σε έναν Καλύμνιο δύτη-σφουγγαρά, τον Σίμο, ο οποίος πνίγηκε στην περιοχή κοντά στο Φράγκο. Σύμφωνα με παραλλαγή αυτής της εκδοχής, οι σύντροφοί του τον κατέβασαν στην παραλία γιατί ήταν άρρωστος, με την υπόσχεση στο γυρισμό να τον πάρουν μαζί τους. Στην παραλία τον βρήκαν μισοπεθαμένο Ελαφονησιώτες που ζούσαν στον οικισμό της Λεύκης και τον περιποιήθηκαν, ώσπου έγινε καλά. Ο Σίμος κάθε μέρα κατέβαινε στην παραλία περιμένοντας μάτια να έρθουν οι δικοί του άνθρωποι. Οι κάτοικοι του πήγαιναν φαγητό και νερό. Ο Σίμος τελικά πέθανε από τον καημό του και τον έθαψαν στην παραλία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τόνοι χρυσής άμμου μεταφέρθηκαν από την παραλία του Σίμου, με μεγάλα καΐκια, στο ιδιωτικό νησάκι Σκορπίος του Αλ. Ωνάση, δίνοντας εργασία σε πολλούς κατοίκους του νησιού για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Σπήλαιο Χαραμπό (όρος Σειρός)

Πρόκειται για μια ανεξερεύνητη σπηλιά ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στα ΝΔ του νησιού. Σύμφωνα με τους κατοίκους Χαραμπό ονομαζόταν κάθε μεγάλη σπηλιά, χάσμα στο έδαφος.

Σπηλιά Καραντρέα

Το σημείο αυτό είναι ένα από τα φυσικά αξιοθέατα που απολαμβάνει κανείς κατά τη διάρκεια μικρής κρουαζιέρας που κάνουν τα τουριστικά καΐκια. Η σπηλιά βρίσκεται στη νότια πλευρά του νησιού, μέσα στη θάλασσα, πριν τον όρμο της Λεύκης. Το σημείο είναι προσβάσιμο μόνο δια θαλάσσης. Σύμφωνα με την παράδοση στη σπηλιά αυτή ένας γιδοβοσκός, ο Καρας Ανδρέας, έβαζε τα γίδια του.

Σπυριάνικα

Πρόκειται για περιοχή κοντά στο Σίμο και ονομάστηκε έτσι γιατί αυτός που τα είχε στην κατοχή του λεγόταν Σπύρος και ήταν γιος του Γιάννη.

Σταμάτη-Λάκα

Η περιοχή αυτή ονομάστηκε έτσι από κάποιον Σταμάτη που είχε πολλά χωράφια εκεί. Λάκα σημαίνει πεδιάδα και πρόκειται για ένα σημείο κοντά στον οικισμό της Ελαφονήσου.

Σχίζα

Περιοχή στα ΝΔ του νησιού, όπου υπάρχει ένα χάσμα/σχίσμα που ονομάζει και την περιοχή. Όταν βρέχει τα νερά της βροχής μαζεύονται εκεί και καταλήγουν στη θάλασσα.

Τούμπες

Λίγο έξω από τον οικισμό της Ελαφονήσου, στο δρόμο προς το Κάτω Νησί, βρίσκεται μια παραθαλάσσια περιοχή, όπου σήμερα υπάρχουν αθλητικές εγκαταστάσεις. Τα παιδιά από παλιά πήγαιναν να παίζουν εκεί, αλλά επειδή είχε πολλές λακκούβες και έτρωγαν τούμπες, πήρε αυτό το όνομα.

«Του παπά τ' αλώνι»

Ανάμεσα στον Άγιο Σπυρίδωνα και την Πούντα υπάρχουν κάποιες φορές ισχυρά ρεύματα, τα οποία παρασέρνουν ακόμα και δεινούς κολυμβητές. Ένας παπάς είχε πάει για ψάρεμα με τη βάρκα του στον χώρο αυτό, αλλά αυτή αναποδογύρισε. Ο παπάς πνίγηκε και το σημείο ονομάστηκε έτσι.

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή υπάρχει στον ίδιο χώρο ένα σημείο μέσα στη θάλασσα που στροβιλίζεται σαν ρουφήχτρα. Εκεί ναυάγησε κάποτε μια βάρκα και από τους επιβάτες της μόνο ο παπάς πνίγηκε. Γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι.

«Του Ρίτσου το καλάμι»

«Είναι μια ωραία τοποθεσία στα δυτικά του νησιού, κοντά στη θέση Σχίζα, δίπλα στη θάλασσα και έχει πολλά καλάμια. Ανήκε στον προπάππο μου που το παρατσούκλι του ήταν Ρίτσος, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι».

Φιδόλουτσα

Έτσι ονομάζεται μία περιοχή κοντά στη Βίγκλα, γιατί είχε πολλά φίδια που πήγαιναν εκεί να πιούν νερό. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, όμως,;: «...Ήταν δύο φίδια στο κτήμα του παππού μου, κοντά στη Βίγκλα, και το ένα έφυγε από το χωράφι και κάποιος το σκότωσε. Το άλλο φίδι που έμεινε στο κτήμα άρχισε να ταράζει, να χτυπά την ουρά του, ώσπου έφτιαξε μια λακκούβα, μια λούτσα, και έτσι το μέρος ονομάστηκε “φιδόλουτσα”».

Φουντιάνικα

Είναι μια τοποθεσία πάνω από το νεκροταφείο της Ελαφονήσου και αγναντεύει τη θάλασσα. Η ονομασία προκύπτει από την ιδιοκτήτη της περιοχής που τον έλεγαν Φουντή.

Φράγκο

Το Φράγκο είναι το ακρωτήριο του Σίμου και ο ομώνυμος όρμος στα ανατολικά του Σαρακήνικου. Λέγετε έτσι λόγω των Φράγκων κατακτητών που ήρθαν στην περιοχή τον 16ο αιώνα μ.Χ.

Χαμόκυλο ή Χαμόκελο

Στο χερσαίο τμήμα του Δήμου Ελαφονήσου, σε γειτνίαση με τη λίμνη Στρογγύλη, βρίσκεται το Χαμόκυλο. Πρόκειται για μια πανέμορφη παραλία με ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον, αφού από τη μία πλευρά βρέχεται από τη λίμνη και από την άλλη από τη θάλασσα. Η παραλία του Χαμόκυλου ουσιαστικά εκτείνεται έως τα διοικητικά σύνορα της Ελαφονήσου με τον δήμο Μονεμβασίας και πιθανότατα πήρε το όνομά της από το γεγονός ότι οι βαρκάρηδες τραβούσαν έξω από τη θάλασσα με τα χέρια τις τράτες πάνω σε αυτήν.

Χουλακούρα ή Χουρχουλακιά

Είναι μια περιοχή στα ΝΔ του νησιού που οφείλει το όνομά της στις χουρχούλες, στρογγυλές πέτρες, που υπάρχουν εκεί.

3. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η συλλογή των πληροφοριών για την ιστορική αναδρομή και την ενδεικτική αναφορά αρχαίων συγγραφέων στο νησί της Ελαφονήσου βασίστηκε τόσο σε πηγές από το διαδίκτυο και στην επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου Ελαφονήσου, (elafonisos.gov.gr), όσο και στο βιβλίο του κ. Κων/νου Σ. Μέντη, «Ελαφονήσι. Το Σμιγοπέλαγο νησί», εκδ. Μέντη, Πειραιάς 1993.

Το μεγαλύτερο μέρος, όμως, της βιβλιογραφίας των «Ιστοριών της Ελαφονήσου» καλύπτουν οι συνεντεύξεις που έδωσαν σε μαθητές και μαθήτριες του Γυμνασίου συγγενείς, φίλοι, κάτοικοι του νησιού, τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά για το γεγονός ότι μοιράστηκαν μαζί μας τις μνήμες και τις γνώσεις τους.

Γι' αυτό το λόγο παραθέτουμε αναλυτικά κατάλογο των πρόθυμων αυτών «συνεργατών» μας, αλλά και τα τοπωνύμια που ο κάθε μαθητής/τρια συνέλεξε και επεξεργάστηκε.

ΜΑΘΗΤΕΣ	ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
Α΄ ΤΑΞΗ ΑΡΩΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	Ελαφόνησος Καλυβάκια Καπάρι Κοντογόφι Λεύκη Λυγιά Μεγάλο Τηγάνι Νησιά Παναγίας Παυλοπέτρι Πούντα Σίμος Σχίζα Τούμπες Χαμόκυλο Χουλακούρα Φιδόλουτσα	Γιάννης Σκαλκόγιαννης και Μαρούλη Σκαλκόγιαννη

<p>ΛΙΑΡΟΥ ΕΛΕΝΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ</p>	<p>Αγλύφτης Ακριόβατος Αυλάκι Βάρδια Γουλέτα Ελιές Λεκάνια Λεύκη Λυγιά Μαύρο Ακρωτήρι Μαυρούδι Μύτικας Νησιά Παναγίας Ντελακουβιάς Πορί Σαρακήνικο Σίμος Σπηλιά του Καραντρέα Σταμάτη-Λάκα Φράγκο</p>	<p>Ευαγγελία Αρόνη, Ελένη Λιάρου και Ζαχάρω Αρόνη</p>
<p>ΡΟΥΜΑΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ</p>	<p>Βάρδια Βιγλάφια Ελαφόνησος Καπάρι Νησιά Παναγίας Παυλοπέτρι Σίμος</p>	<p>Ευαγγελία Αρόνη</p>
<p>ΤΡΙΚΑΛΙΩΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ</p>	<p>Βαποράκι</p>	<p>Γιώργος Τρικαλιώτης</p>

Β΄ ΤΑΞΗ ΑΡΩΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	Καραλής Μεγάλο Τηγάνι Σπυριάνικα «Του Ρίτσου το καλάμι» «Του παπά τ' αλώνι» Φουντιάνικα	«... από τη γιαγιά μου Αρώνη Ευαγγελία που τα ξέρει από τον παππού της Γιάννη Λιάρο (Σπυρόγιαννη)»
ΑΡΩΝΗΣ ΝΙΚΟΣ- ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	« Η σπηλιά της Αρκούδας »	Γιάννης Σκαλκόγιαννης
ΑΡΩΝΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	Κορακοφωλιά Πούντα	Θεοδώρα Αρώνη
ΛΙΑΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ	Ελαφόνησος Καπάρι Κασέλλα Λεύκη Μεγάλο Τηγάνι Μύτικας Σίμος Σχίζα Χολακούρα	Χρυσώ Μέντη
ΛΙΑΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ	Φιδόλουτσα	«... από τον παππού μου Νίκο Αρώνη»
ΛΙΑΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	Άγιος Σπυρίδωνας	Παναγιώτης Λιάρος
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	Νησιά Παναγίας	Καλομοίρα Μέντη
ΨΑΡΟΜΜΑΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ	Άγιος Σπυρίδωνας Ελαφόνησος Νησιά Παναγίας Σαρακήνικο	Κοσμίτσα Μέντη
Γ΄ ΤΑΞΗ ΑΡΩΝΗ ΜΑΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Καραλής	Σταύρος Αρώνης και Μαρία Φαρδή

ΜΕΛΑΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Ελαφόνησος Ελιές Βάρδια Βίγκλα Καλόγερας Καραλής Κοντογόني Λεύκη Νησιά Παναγίας Παυλοπέτρι Σίμος «Του παπά τ' αλώνι»	Παναγιώτα Καταγά και Μαρία Μέντη
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΑΡΙΑ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	Αυλάκι Βίγλα	Καλομοίρα Μέντη
ΣΠΑΣΟΒΑ ΒΑΣΙΛΚΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙ	Παυλοπέτρι	Κούλα Μέντη
ΨΑΡΟΜΜΑΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	Φράγκο Σπήλαιο Χαραμπό	Ιωάννης Ψαρομμάτης

